

Nr 194.

Av herr **Norman m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående organisationen av dövstumskolväsendet.

Under åttonde huvudtiteln, s. 518, hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna den av honom i det föregående förordade omorganisationen av dövstumskolväsendet, innebärande bland annat minskning av de nuvarande fyra dövstumskoldistrikten till tre, nedläggande av östra distriktets upptagningsskola för dövstumma å Manilla, Stockholm, och förflyttning av norra distriktets upptagningsskola för dövstumma från Härnösand till Gävle. Förslaget har till utgångspunkt riksdagens tidigare principbeslut att draga in en upptagningsskola. Till belysande av regeringsförslagets innebörd torde en kortfattad orientering över dövstumskolväsendets uppkomst och utveckling i vårt land vara erforderlig.

Den första skolan för dövstummas och blindas undervisning i Sverige upprättades i Stockholm år 1809. År 1812 flyttades denna anstalt, som benämndes Allmänna institutet för dövstumma och blinda, till egendomen Manilla å kungl. Djurgården, där den alltsedan varit belägen. Anstalten organiserades såsom en stiftelse och erhöll betydande bidrag såväl från staten som från enskilda välgörare. Lärjungar mottogos från hela landet, och lärjungeantalet ökades snabbt. År 1811 utgjorde det 32, år 1831 42, år 1851 110, och år 1864 hade Allmänna institutet å Manilla 208 lärjungar, av vilka 167 voro dövstumma. År 1879 flyttades blindavdelningen från Manilla, och ett särskilt blindinstitut upprättades i Stockholm. Manillaskolan kallades därefter Allmänna institutet för dövstumma. Lärjungarna erhöilo såväl teoretisk undervisning som utbildning i praktiskt arbete inom olika yrkesgrenar, och i mediet av 1800-talet funnos vid skolan ett 10-tal verkstäder för lärjungarnas utbildning till yrkesarbetare. Omkring 2 400 dövstumma lärjungar ha erhållit undervisning vid Manilla dövstumskola, därav 1 500 under tiden före dövstumlagens tillkomst.

Under tiden 1860—88 upprättades av förutvarande lärare och elever vid Manilla ett 10-tal dövstumskolor på olika platser i landet. Under 1820-talet vistades manillaskolans stiftare och föreståndare Pär Aron Borg flera år i Lissabon, där han på uppdrag av Portugals regering upprättade ett liknande institut för dövstumma och blinda. Dövstumundervisningen i Finland har grundats av en förutvarande lärjunge vid Manilla dövstumskola Carl Oscar Malm.

År 1889 antog riksdagen lag om dövstummas undervisning, och dövstumskolorna organiserades därefter såsom kommunala anstalter, vilka åtnjöto statsbidrag i förhållande till antalet undervisade lärjungar. Allmänna insti-

tutet för dövstumma å Manilla blev efter organisationens genomförande år 1894 dövstumskola i första distriktet. Huvudparten av institutets fonder, omkring en halv miljon kronor, överlämnades därvid till statskontoret för framtida förvaltning.

År 1873 inrättades ett dövstumlärarseminarium vid Manilla, och lärarutbildningen för vårt lands dövstumskolor har därefter varit förlagd till denna anstalt. Även lärare vid dövstumskolor i Finland ha idkat studier och avlagt examen vid dövstumlärarseminariet å Manilla.

I början av 1900-talet hade lärjungeantalet vid några av de dåvarande dövstumskolorna nedgått så mycket, att svårigheter uppstodo för en rationell uppdelning av lärjungarna vid undervisningen. Den tidigare vid manillaskolan förefintliga praktiska arbetsutbildningen hade genom föreskrifter i 1889 års författningar om dövstummas undervisning väsentligt inskränkts. På grund av bristfällig yrkesutbildning uppkommo svårigheter för de dövstumma lärjungarna att efter avgången från skolan erhålla arbete och anställning.

Sedan år 1912 ha flera framställningar ingivits till myndigheterna med förslag till omorganisation av dövstumundervisningen i syfte att koncentrera verksamheten till ett mindre antal skolor, att bereda lärjungarna tillfälle till vidgad praktisk utbildning och att differentiera skolornas lärjungematerial med hänsyn till förefintliga anlag. I ingen av dessa framställningar har påyrkats eller ifrågasatts nedläggande av manillaskolan och överförande av de dövstumma lärjungarna inom detta skoldistrikt till dövstumskola i annan del av landet.

Den av riksdagen år 1938 antagna planen för dövstumskolväsendets organisation tillgodosåg i huvudsak de önskemål rörande de dövstummas uppföstran och utbildning, vilka tidigare framställts av Svenska dövstumläarsällskapet. Lärjungarnas skolplikt utökades, och den praktiska utbildningen nyorganiserades, undervisningen koncentrerades till ett mindre antal skolor, och en särskild skola upprättades för dövstumma barn, som ägde mera betydande hörsel- och språkrest. I ett avseende visade sig den år 1938 antagna skolorganisationen vara mindre lämplig. Den till Gävle förlagda skriv-tecken-skolan för svagt begåvade dövstumma, vilken skolas inrättande hade avstyrkts av nämnda sällskap, motsvarade ej de gjorda förväntningarna, och denna anstalt blev genom beslut av 1942 års riksdag åter nedlagd. Flertalet av de där befintliga lärjungarna har numera överförts till en samma år nyupprättad vårdanstalt för dövstumma med komplicerat lyte. Det nu framlagda förslaget om nedläggande av manillaskolan och lärjungarnas överflyttande till Vänersborg har icke remitterats till Svenska dövstumläarsällskapet eller annan sakkunnig korporation för yttrande.

Efter nedläggande av gävleskolan år 1942 finnas följande statliga undervisnings- och uppfostringsanstalter för dövstumma:

1. *Manilla, Stockholm, upptagningsskola för östra dövstumskoldistriktet* (Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Västmanlands och Kopparbergs län);
2. *Lund, upptagningsskola för södra dövstumskoldistriktet* (Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län);
3. *Vänersborg, upptagningsskola för västra dövstumskoldistriktet* (Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län);
4. *Härnösand, upptagningsskola för norra dövstumskoldistriktet* (Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län);
5. *Örebro, specialskola för s. k. oegentligt dövstumma från hela landet;*
6. *Växjö, fortsättningsskola för dövstumma flickor;*
7. *Vänersborg, fortsättningsskola för dövstumma gossar;*
8. *Broby gård, lantbruksskola för dövstumma gossar;*
9. *Vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte, för närvarande inrymd i den förutvarande dövstumskolans i Gävle lokaler men avsedd att överflyttas till den för ändamålet inköpta lantegendomen Mogård i Östergötland.*

Det i statsverkspropositionen förelagda omorganisationsförslaget innebär en minskning av de nuvarande skoldistriktet från fyra till tre; Kopparbergs län överflyttas från det nuvarande östra till norra distriktet, Hallands samt Göteborgs och Bohus län överförs från det nuvarande västra till södra distriktet, och övriga delar av de förutvarande östra och västra skoldistriktet sammanslås till det i propositionen föreslagna mellersta dövstumskoldistriktet med upptagningsskolan förlagd till Vänersborg. Av befolkningssiffrorna i de nuvarande fyra och de föreslagna trenne nya dövstumskoldistriktet framgår, att manillaskolans upptagningsområde har den största folkmängds-siffran, 2 047 769 invånare. Om manillaskolan nedlägges, komma samtliga dövstumma barn från detta distrikt att överflyttas till skolor i västra Sverige och i Norrland. Det föreslagna mellersta dövstumskoldistriktet har ett invånarantal av 2 869 436, av vilka mer än hälften eller 1 624 670 bor inom Stock-ho'ns stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Gotlands län.

Såsom lämpliga förläggningsplatser för de trenne upptagningsskolorna föreslås i propositionen Gävle för norra, Vänersborg för mellersta och Lund för södra distriktet. Om man utgår från tidigare praxis, att dövstumskolor i likhet med andra undervisningsanstalter lämpligen böra förläggas till orter, vilka äro centralt belägna med hänsyn till ifrågavarande geografiska områden och befolkningstätheten inom dessa och från vilka platser bekväma rese-möjligheter finnas till hemorten, framstår förslaget med placering av upptagningsskolorna i mellersta och norra dövstumskoldistriktet såsom anmärkningsvärt. Upptagningsskolan i norra distriktet placeras i sydöstra hörnet av detta stora upptagningsområde (Gävle), och mellersta distriktets upptag-

ningsskola förlägges till sydvästra hörnet (Vänersborg) av detta i norr och öster tätbebyggda distrikt. Ur såväl geografiska synpunkter som med hänsyn till befolkningsfördelningen måste dessa förläggningsorter betecknas som de minst lämpliga. Egendomligt är även, att lärjungar från det tätbebyggda området kring Göteborgs stad enligt förslaget skola undervisas vid skolan i Lund och ej vid den väsentligt närmare belägna skolan i Vänersborg. Även för dessa barn innebär alltså regeringsförslaget en försämring.

Om ett nedläggande av en upptagningssskola under nuvarande förhållanden av ekonomiska skäl anses tvingande nödvändigt — några pedagogiska skäl ha ej kunnat anföras för en sådan åtgärd — bör enligt vår mening antingen manillaskolan bibehållas eller en ny skola, förlagd i Stockholms närhet, uppföras. Skolan bör vara belägen i centrum av det tätast befolkade området i landets mellersta del och äga goda trafikförbindelser med alla delar av distriktet. Innevarande läsår äro 23 lärjungar från Stockholms stad inskrivna vid Manilla, och ett 40-tal lärjungar bo så nära Stockholm, att de kunna resa hem över veckohelgerna.

Så isolerade som dövstumma barn bli, måste det största avseende fästas vid att barnen i all rimlig utsträckning kunna komma i kontakt med hemmen eller släktingar vid den låga ålder, som de befinna sig i, när de gå i upptagningssskolan. Under senare tid ha åtgärder vidtagits för att i samhällets intresse värna om hemmet och familjen och att stärka banden mellan de olika familjemedlemmarna. Dessa sociala synpunkter böra ej lämnas obeaktade vid ordnandet av dövstumma barns undervisning och uppfostran. Vid en jämkning av den nuvarande dövstumskolororganisationen böra därför de olika upptagningssskolorna förläggas till sådana platser, där så många dövstumma barn som möjligt kunna beredas undervisning i hemorten.

Föreliggande förslag till nedläggande av en upptagningssskola för dövstumma ha framkommit av ekonomiska skäl. Såsom förut yttrats, ha några pedagogiska eller ur annan synpunkt tvingande skäl för indragningen inte förebringats. Någon konstaterad eller förväntad nedgång av lärjungeantalet i de nu befintliga upptagningssskolorna har icke inträffat under de senaste åren, och den nuvarande skolororganisationen har inte ägt bestånd under längre tid än fem år. Under senare hälften av 1930-talet har däremot en så betydande ökning av födelsetalet iakttagits, att förslag till utökning av folk- och småskoleseminariernas verksamhet ha framvingats. Någon utredning rörande det sannolika antalet lärjungar i dövstumskolorna under den närmaste framtiden har icke framlagts i samband med förslaget om skolindragningen, och erfarenheterna från de senaste årens intagningsavdelningar i dövstumskolorna tyda på en icke obetydlig ökning av lärjungeantalet under den närmaste tiden. Enligt en sammanställning över det beräknade lärjungeantalet i upptagningssskolorna under en 10-årsperiod, vilken gjorts med utgångspunkt från den senaste intagningen, visa dessa siffror en ökning av

antalet lärjungar från 361 under innevarande läsår till 425 läsåret 1951—52 eller en ökning med mera än 17 %. Det synes vara en väsentlig brist i den förebragta utredningen, att någon prognos angående lärjungeantalet i upptagningssskolorna ej förebragts vid förslaget framläggande i riksdagen. Vid en ökning av barnantalet enligt de gjorda beräkningarna erfordras det förefintliga utrymmet i samtliga fyra upptagningssskolor. Om fördelningen av lärjungarna i upptagningssskolorna på olika skoldistrikt och geografiska områden må följande anföras. Inom övre Norrland är dövstumfrekvensen ej oväsentligt högre än inom övriga delar av landet. De största anhopningarna av dövstumma lärjungar finnas emellertid i och omkring Stockholm och Göteborg. Men dessa lärjungegrupper skola enligt förslaget undervisas vid skolor i andra delar av landet, stockholmsbarnen i Vänersborg och göteborgsbarnen i Lund. Utan att vi här vilja ta ståndpunkt till norra distriktets förlägningsfråga synes oss förslaget att flytta norra distriktets upptagningssskola från Härnösand till Gävle ur dessa synpunkter ej välgrundat. Om fastigheten vid den förutvarande dövstumskolan i Gävle även för framtiden måste användas som förläggning för en dövstumskola, torde besparingsberedningens förslag av den 5 maj 1941 att dit förflytta dövstumskolan i Örebro, vilken skola har i många avseenden otillfredsställande lokaler, förtjäna att tagas i förnyat övervägande. Skulle så ej bliva fallet, torde andra utvägar att finna nyttig användning för gävleskolans fastighet böra försökas. Förefintligheten av en skolbyggnad i Gävle bör icke få utgöra skäl för genomförandet av en ur sociala och pedagogiska synpunkter otillfredsställande anordning av dövstumundervisningen i riket i övrigt.

Gentemot förslaget att förlägga mellersta distriktets upptagningssskola till Vänersborg har skolöverstyrelsen i sitt yttrande den 18 november 1941 anfört starka betänkligheter av pedagogisk art. Att till samma plats och under samma ledning förlägga en skola för vuxen manlig ungdom och en upptagningssskola för dövstumma barn kan varken med hänsyn till de båda skolornas olikartade uppgifter och lärjungematerial eller ur allmän ordningssynpunkt vara önskligt. Att samma rektor skall på tillfredsställande sätt kunna handha ledningen av en sådan kombinerad anstalt av den föreslagna storleksordningen synes tvivelaktigt. Ledningen av fortsättningsskolan berör i första hand utbildning av vuxen ungdom samt med utbildningsverksamheten sammanhängande tekniska och affärsekonomiska problem. För ledningen av en upptagningssskola krävas i främsta rummet psykologiska insikter i och pedagogiska erfarenheter av lärjungarnas språkundervisning och uppfostran. Besparingsberedningens yttrande i denna förlägningsfråga, att fortsättningsskolans stora betydelse närmast synes böra föranleda till att den organiseras såsom självständig anstalt, är säkerligen välgrundat. Sakkunniga uttalanden bestyrka riktigheten av denna uppfattning.

Ur de i departementschefens förslag refererade yttrandena synes framgå.

att manillaskolans lärjungar skulle kunna beredas plats vid upptagningskolan i Vänersborg utan större tillbyggnad till skolfastigheten därstädes, liksom att örebro skolans lokaler skulle kunna mottaga ända till 150 elever. Då uppgifter om de olika fastigheternas för skoländamål avsedda utrymmen saknas i propositionen, bifogas här i utdrag (Bil. 1) en tabellöversikt över golvytan i förefintliga lokaler vid samtliga barndomsskolor för dövstumma. Därav framgår, att manillaskolans fastighet är avsevärt större än de övriga och att erforderligt lokalutrymme för denna skolas 114 lärjungar ej finnes tillgängligt vid skolorna i Gävle och Vänersborg utan avsevärda tillbyggnader. Nedan anförda siffror torde belysa detta förhållande utan ytterligare kommentarer.

Skolfastigheter efter storleksordning	Sammanlagd golvyta m ²	Lärosalar golvyta m ²	Gymnastiksal m ²	Dagrum m ²	Reservutrymme m ²
Manilla, Stockholm	3 451,6	573,9	250,8	190,4	433,5
Härnösand	2 018,2	521,4	154,0	131,8	—
Gävle	2 148,6	495,4	178,6	181,3	—
Lund	2 121,5	439,3	137,2	135,2	—
Vänersborg upptagningskolan	1 866,1	525,1	151,4	165,8	—
Örebro	720,5	357,6	90,0	74,8	—

Manilla dövstumskola har det ojämförligt största lokalutrymmet av samtliga dövstumskolor, och skolfastigheten äger utöver de för skoländamål upptagna lokalerna en för bostadsändamål inredd utrymmesreserv av 433 kvadratmeters golvyta. Dessa lokaler äro för nävarande uthyrda till lärarbostäder men kunna utan några nämnvärda ändringar användas till bostäder för lärjungar. Samtliga övriga dövstumskolor ha mindre utrymme för undervisningslokaler än Manilla. Gymnastiksal och dagrum äro avsevärt större å Manilla än vid övriga skolor. I propositionen lämnade uppgifter från dövstumskolan i Örebro, att denna skola skulle kunna bereda utrymme för upp till 150 lärjungar, förefalla föga tillförlitliga i belysning av faktiska uppgifter om lärosalarnas storlek. Ej heller uppgifterna att dövstumskolan i Vänersborg utöver det 80-tal lärjungar, som nu finnas där, skulle kunna emottaga ytterligare ett lika stort antal överflyttade elever från Manilla synas övertygande. Vid båda dessa skolor skulle efter förslagets genomförande uppkomma en trångboddhet, som kunde medföra hygieniska vådor för både lärjungar och personal. Med hänsyn till förefintliga utrymmen är Manilla den enda upptagningskola, som kan mottaga ett ökat elevantal utan tillbyggnad — detta sagt oberoende av frågan om en framtida lösning med skolans bibehållande vid Manilla ur andra synpunkter vore önskelig och lämplig. Ett skolinternat för

dövstumma lärjungar bör dock ej omfatta mer än omkring 110 elever, om skolans karaktär av hem i någon mån skall kunna bibehållas.

I den tablå över kostnaderna för reparation av skolbyggnader, som återgivits å s. 509, framstår såsom anmärkningsvärd skillnaden mellan å ena sidan de låga belopp, som upptagits för iståndsättande av skolfastigheterna i Vänersborg, Gävle och Örebro, och å andra sidan de väsentligt högre kostnader, som beräknats för skolorna å Manilla samt i Lund och Härnösand. Manillaskolans huvudbyggnad är uppförd år 1863, tillbyggd och moderniserad år 1912, då även ekonomibygnaden uppfördes. Dövstumskolan i Lund är byggd år 1871, i Vänersborg år 1896, i Örebro år 1882, i Gävle år 1897 och i Härnösand år 1896. Den senast uppförda skolbyggnaden, gävleskolan, har alltså varit i bruk i 47 år och den äldsta, manillaskolan, i 81 år. Samtliga byggnader för skolinternat äro uppförda efter i huvudsak likartad plan med stora sovsalar och dagrum för lärjungarna. Ingen av dessa skollokaler är inredd med smärre bostadsrum för eleverna, och vid eventuell omändring till moderna skolinternat av hemkaraktär tarvas ombyggnad av samtliga, således även i Gävle och Vänersborg. De i tablån angivna kostnadssummorna för sådan renovering och modernisering måste således för dessa skolor uppgå till större belopp än de i tablån upptagna. De angivna kostnadssummorna avse således icke de verkliga kostnaderna för en tillfredsställande modernisering av respektive skolor, utan endast de minimibelopp, som vederbörande skolstyrelser i frågans nuvarande läge uppgivit såsom nödvändiga. Efter en genomförd omorganisation i enlighet med det föreliggande förslaget torde framställningar rörande de verkliga kostnader, som föranledas av skolöverflyttningarna, omedelbart komma att ingivas. Sannolikt torde då helt nya lokaler för dövstumskolan i Örebro visa sig vara nödvändiga.

I hyresbelopp för tjänstebostäder vid Manilla erhåller statsverket för närvarande en årlig inkomst av omkring 15 000 kronor, vilket inkomstbelopp bortfaller vid skolans nedläggande. På grund av nu gällande dyrortsgruppering äro avlöningskostnaderna högre i Stockholm än exempelvis i Vänersborg, men det torde vara ovisst, om denna dyrortsgruppering kommer att kvarstå oförändrad under någon längre tid. Tendensen till prisutjämning måste även i andra avseenden påverka driftskalkylerna och minska skillnaden i utgifter mellan vänerborgsalternativet och alternativet med upptagningskolan bibehållen i Stockholm eller förlagd till dess närhet.

De ekonomiska beräkningar, som statskontoret och departementschefen tillmätt avgörande betydelse vid förslaget om manillaskolans nedläggande, skola därför säkerligen ej visa sig hållbara, sedan den föreslagna förändringen väl blivit genomförd.

Vid Manilla undervisas innevarande vårtermin trenne skriv-teckenklasser, och även för framtiden torde man få räkna med en lärjungegrupp om ca 20 lärjungar från alla delar av landet i denna avdelning. I propositionen föreslås,

att denna lärjungegrupp skall överflyttas till dövstumskolan i Lund. Resorna för lärjungar tillhörande dessa klasser från övre Norrland till Lund bli både tröttande och kostsamma, och avstånden från skolan till hemmen bli för många av barnen avsevärda. Så länge sådana skriv-teckenklasser finnas, böra de undervisas vid den mest centralt belägna upptagningskolan.

Dövstumslärarseminariet, som sedan år 1874 varit förlagt till Manilla dövstumskola, skulle enligt förslaget förflyttas till Lund. Den erfarenhet rörande dövstumslärares utbildning, som under många år förvärvats vid Manilla, skulle alltså ej vidare komma lärarutbildningen till godo. I huvudstaden finnas därjämte vetenskapsmän och lärare för specialundervisning i sådana av seminariets ämneskurser som röst- och talfysiologi, hörselphysiologi, talteknik m. m., vilka icke för närvarande stå till buds å annan plats i landet. Ett överflyttande av seminariet från huvudstaden till från Stockholm avlägsen ort skulle i avsevärd grad minska seminariets förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt kunna tillgodose lärarutbildningen.

För de dövstummas samhälleliga omvårdnad är det icke av ringa betydelse, att personer, vilka ägna sig åt undervisning, sjukvård och annan social verksamhet, få tillfälle att taga kännedom om de dövstamma och deras undervisning. Under senare år ha ett stort antal enskilda studerande och studiegrupper från till huvudstaden förlagda utbildningskurser i sjukvård, social medicin, psykologi och pedagogik, studerande vid socialinstitutet m. fl., sammanlagt 500—600 personer årligen, besökt Manilla dövstumskola i studiesyfte. Om skolan flyttas så långt bort som till Vänersborg, torde denna upplysningsverksamhet rörande de dövstamma komma att upphöra. Under fredstid ha ett stort antal pedagoger och andra utländska besökare tagit kännedom om verksamheten vid Manilla dövstumskola.

Ytterligare kan det framhållas, att vid en för ett par år sedan företagen enquête en samstämmig föräldrapinion inom det nuvarande östra dövstumskoldistriktet uttalat sig för skolans bibehållande å Manilla (lärarkollegiets å Manilla PM härom överlämnas till utskottet).

Om en minskning av de nuvarande fyra dövstumskoldistrikten till tre av ekonomiska skäl ändock anses tvingande, trots alla pedagogiska och sociala nackdelar därav, synas oss de tre upptagningsskolorna böra förläggas till Lund, stockholmstrakten och Härnösand. Fortsättningsskolan för gossar i Vänersborg bör i likhet med fortsättningsskolan för flickor i Växjö organiseras såsom en särskild anstalt med differentiering på flera yrkesgrenar. Kostnader för elevbostäder inbesparas. Specialskolan för dövstamma i Örebro, som mottager lärjungar från alla delar av landet, kan med fördel förläggas till Gävle. Därigenom inbesparas kostnader för nybyggnad av skollokaler i Örebro. I Gävle skulle även denna skolas yngsta lärjungar kunna beredas bättre och lämpligare omvårdnad än som nu kan komma dem till del. Genom förflyttningen till Gävle skulle specialskolan också bliva i stånd att tillgodose

det allra mest trängande behovet av särundervisning för sådana starkt lömhörda barn, som nu sitta kvar i våra folkskolor utan att kunna tillgodogöra sig undervisningen därstädes.

I denna motion vilja vi emellertid inskränka oss till att taga ställning till förläggningen av mellersta distriktets upptagningsskola. Av skäl, som i det föregående framlagts, anse vi de eventuella statsfinansiella fördelarna av en förläggning till Vänersborg vida mindre än som i statsverkspropositionen framhålles och under alla förhållanden inte så stora att de kunna överväga de pedagogiska och sociala skäl, som obetingat tala för att distriktets upptagningsskola förläggas till Stockholm eller dess närhet. Såsom det framgår av utredningen, torde mindre reparationer till en ungefär kostnad av 70 000 kronor erfordras för att avhjälpa de påtagligaste bristerna vid Manilla. Även om dessa medel inte torde behöva uppföras i årets riksstat — den nya organisationen har inte tänkts bli tillämpad förrän fr. o. m. ingången av budgetåret 1945/46 — synes oss det ändamålsenligaste förfarings sättet vara, att riksdagen nu beslutar sig för att manillaskolan bibehålles tills vidare och underkastas nödtorftiga förbättringar. Efter några år och sedan stabiliserade förhållanden inträtt bör sedan frågan om den definitiva förläggningen av distriktets skola tagas upp till förnyad omprövning; utredningen bör därvid ta sikte på den ur pedagogiska och ekonomiska synpunkter fördelaktigaste lösningen och alltså omfatta en undersökning av inte blott manillainstitutionens bevarande utan även bl. a. besparingsberedningens förslag att uppföra en helt ny skola i Stockholms närhet, så belägen att byggnads- och driftskostnader kunna hållas tillbaka samtidigt som fördelarna för barnen och undervisningen av närheten till Stockholm med alla dess centrala kommunikationer och institutioner ej gå förlorade.

Vi hemställa därför,

att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln, dövstumskolorna, måtte

dels avslå Kungl. Maj:ts förslag att förlägga mellersta dövstumskoldistriktets upptagningsskola till Vänersborg,

dels besluta t. v. bibehålla skolan vid Manilla jämte dövstum-lärarseminariet och där befintliga skriv-teckenavdelningar,

dels uttala, att frågan om den definitiva förläggningen av mellersta distriktets upptagningsskola bör bli föremål för en förnyad utredning.

Stockholm den 20 januari 1944.

David Norman.

Albert Forslund.

L. Franzon.

Carl Beck-Friis.

Gunnar Lodenius.

A. J. Bårg.

Tabell över golvutrymmen i vid dövstumskolorna befintliga lokaler.
(Uppifterna hämtade ur 1915 års Betänkande rörande omorganisation av
dövstumundervisningsväsendet.)
Utrymme i m².

Lokalens användning	D Ö V S T U M S K O L A N i					
	Manilla	Lund	Väners- borg	Örebro	Gävle	Härnös- sand
Kyrk- o. samlingsal	136,5	85,0	—	—	—	—
Gymnastik- o. samlingsal	250,8	137,2	151,4	90,0	178,6	154,0
Lärosalar	573,9	439,3	525,1	357,6	495,4	521,4
Ritsal	58,3	70,6	52,8	—	—	—
Kindergarten o. förråd	44,5	—	—	—	—	—
Materialrum	55,8	72,0	72,2	25,5	33,1	—
Dagrum för gossar	91,4	69,0	100,7	17,2	113,5	66,7
„ „ flickor o. sysal	99,0	66,2	65,1	57,6	67,8	65,1
Sysal	—	—	52,8	25,2	51,6	63,0
Vävsal	—	77,7	—	97,7	—	—
Slöjdsal, träslöjd	—	56,5	—	—	51,5	60,5
Snickarverkstad	94,5	131,9	—	—	66,6	—
Förrådsrum	18,2	112,3	—	17,3	45,4	9,0
Skomakarverkstad	40,8	63,9	34,8	32,4	45,6	43,2
Skräddarverkstad	63,9	46,9	34,8	—	45,6	63,0
Lärarmatsal	40,3	—	18,2	—	—	—
Barnens matsal	105,4	124,1	62,1	—	173,7	141,6
Kök	110,5	33,1	66,9	—	44,1	60,5
Skolkök	22,5	12,6	—	—	—	40,0
Diskrum	14,5	15,5	16,1	—	31,9	21,8
Sovsalar för gossar	219,1	124,2	130,0	—	230,4	228,2
„ „ flickor	286,8	124,2	130,0	—	161,4	209,0
Garderob för gossar	13,5	88,0	—	—	15,3	31,3
Sjukrum	135,6	51,0	87,4	—	133,9	73,2
Badrum med bastu	26,2	35,6	46,1	—	36,7	33,0
Avklädningsrum	13,3	23,6	14,7	—	17,3	16,5
Tvättstuga	60,3	38,0	65,3	—	58,7	56,2
Skoltvätt	20,0	—	—	—	—	—
Strykrum	17,4	10,9	83,0	—	39,0	26,5
Mangelrum	15,1	12,2	22,8	—	—	—
Linne- o. arbetsrum	48,0	—	33,8	—	11,5	34,5
Bostadsutrymmen, efter år 1915 utnytt- jade såsom skollokaler	342,0	—	—	—	—	—
Sammanlagda golvytan	3 018,1	2 121,5	1 866,1	720,5	2 148,6	2 018,2
Bostäder, vilka kunna disponeras som skollokaler, reservutrymmen	433,5	—	—	—	—	—
	3 451,6	2 121,5	1 866,1	720,5	2 148,6	2 018,2